

Kohtuasi C-18/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

16. jaanuar 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Verwaltungsgerichtshof (Austria kõrgeim halduskohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

18. detsember 2019

Kassatsioonkaebuse esitaja:

XY

Vastustaja kassatsioonimenetluses:

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl

Põhikohtuasja ese

Varjupaigaõigus – Uued dokumendid või tõendid – Ulatus – Menetluse uuendamine – Direktiivi puudulik ülevõtmine

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (edaspidi ka „direktiiv 2013/32/EL“) tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiivi 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (uuesti sõnastatud) artikli 40 lõigetes 2 ja 3 sisalduvad väljendid „ued dokumendid ja tõendid“, mis „on tuvastatud või [mille on]

taotleja [...] esitanud“, hõlmavad ka selliseid asjaolusid, mis olid olemas juba enne õigusjõustunud otsuse tegemist varasemas varjupaigamenetluses?

Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt:

2. Kas sellises olukorras, kus on ilmnenuid uusi dokumente ja tõendeid, mida isik ei saanud varasemas menetluses esitada temast mitteolenevatel põhjustel, on piisav, et varjupaigataotlejal lubatakse esitada nõue uuendada õigusjõustunud otsuse tegemisega lõppenud varasemat menetlust?

3. Kas asutus võib olukorras, kus uued dokumendid ja tõendid jäid varasemas varjupaigamenetluses esitamata varjupaigataotlejast olenevatel põhjustel, keelduda korduva taotluse sisulisest läbivaatamisest riigisisese õigusnormi alusel, mis sätestab haldusmenetluses üldkehtiva põhimõtte, kuigi erinormide vastuvõtmata jätmise tõttu ei ole liikmesriik direktiivi 2013/32/EL artikli 40 lõikeid 2 ja 3 nõuetekohaselt üle võtnud ja seetõttu ei ole ta ka sõnaselgelt kasutanud direktiivi 2013/32/EL artikli 40 lõikega 4 antud võimalust näha ette erand korduva taotluse sisulisest läbivaatamisest?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/32/EL rahvusvahelise kaitse seisundi andmise ja äravõtmise menetluse ühiste nõuete kohta (ELT 2013, L 180, lk 60; edaspidi „direktiiv 2013/32/EL“): põhjendus 36, artiklid 1, 2, 33 ja 40.

Viidatud riigisisese õigusnormid

Üldine haldusmenetluse seadus (Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz, edaspidi „AVG“): §-d 68 ja 69;

Halduskohtumenetluse seadus (Verwaltungsgerichtsverfahrensgesetz, edaspidi „VwGVG“): § 32;

2005. aasta varjupaigaseadus (Asylgesetz 2005, edaspidi „AsylG 2005“): §-d 2, 3, 8, 10, 57 ja 75;

2005. aasta välismaalaste politseikontrolli seadus (Fremdenpolizeigesetz 2005, edaspidi „FPG“): §-d 52 ja 55;

Seadus, mis reguleerib föderaalset migratsiooni- ja pagulasameti menetlust (Gesetz über das Verfahren vor dem Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, edaspidi „BFA-VG“): § 9.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kassatsioonkaebuse esitaja XY, kes on sündinud 1990. aastal, on pärit Iraagist. Ta sisenes ebaseaduslikult Austriasse ja esitas seal 18. juulil 2015 AsylG 2005 alusel rahvusvahelise kaitse taotluse. Riigi julgeolekuasutuse korraldatud esimese küsitluse raames väitis ta, et ta on šiit. Väidetavalt sundisid šiidi miilitsad teda nende eest võitlema. Ent tal puudub soov võidelda, samuti ei soovi ta tappa teisi inimesi ega ise surma saada. Peale selle on olukord Iraagis väga halb; seal käib sõda. XY rõhutas, et see on tema „ainuke põgenemise põhjus“.
- 2 XY esitas 23. märtsi 2016. aasta kirjaga palve kuulata ta varjupaigamenetluse raames üle ja märkis samal ajal esitatud dokumentidele viidates, et kodumaal oli hoitud teda viis kuud eelvangistuses. Teda oli süüdistatud kuritegudes osalemises. Pealse selle märkis ta, et 2008. aastal oli tema pihta tulistatud ja ta oli saanud haavata.
- 3 Föderaalne välismaalaste ja pagulasamet (Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl, edaspidi „Bundesamt“) kuulas XY 30. mail 2017 üle. XY märkis, et ta on vallaline ja et tal ei ole lapsi. Ta on sündinud ja kogu aeg elanud Bagdadis. Tema isa ja õed-vennad elasid samuti Bagdadis; tema ema on juba surnud. XY elas oma isa ja õdede-vennade juures.
- 4 Kodumaalt lahkumist põhjendas XY sellega, et tema ja tema isa on šiidid, tema ema ja ema sugulased on seevastu sunniidid. Ema sugulaste hulgas on „mõned isikud“, kes kuuluvad radikaalsetesse rühmitustesse. Need isikud olid ähvardanud tappa kogu perekonna, kui XY „nende kohta midagi ütleb“.
- 5 Bundesamt küsis XY-lt korduvalt, kas ta on nimetanud kõik põgenemise põhjused, mille peale vastas XY alati jaatavalt.
- 6 Pärast täiendavate tõendite kogumist jättis Bundesamt XY taotluse 29. jaanuari 2018. aasta otsusega rahuldamata nii osas, mis puudutab AsylG 2005 § 3 lõike 1 alusel esitatud taotlust omistada varjupaiga saamise õigust omava isiku staatus, kui ka osas, mis puudutab AsylG 2005 § 8 lõike 1 alusel esitatud taotlust omistada täiendava kaitse saaja staatus. Peale selle ei antud XY-le AsylG 2005 § 57 alusel elamisluba, tema suhtes tehti tagasisaatmisotsus (tuginedes FPG § 52 lõike 2 punktile 2, AsylG 2005 § 10 lõike 1 punktile 3 ja BFA-VG §-le 9) ning FPG § 52 lõike 9 alusel tuvastati, et tema väljasaatmine Iraaki on lubatav. Riigist vabatahtliku lahkumise tähtajaks määras asutus FPG § 55 lõigete 1–3 alusel 14 päeva alates tagasisaatmisotsuse muutumisest vaidlustamatuks.
- 7 Bundesamt põhjendas oma otsust sellega, et XY väited on ebausutavad. Nimelt on need vastuolulised, ebaloogilised ja sisaldavad mitmesuguseid lahknevusi.
- 8 XY esitas Bundesamti otsuse peale kaebuse Bundesverwaltungsgericht'ile (föderaalne halduskohus), milles ta vaidleb vastu Bundesamti poolt tõendite hindamise põhjal tehtud järeldustele. Bundesverwaltungsgerichti (föderaalne halduskohus) istung toimus 23. juulil 2018.

- 9 XY ei nimetanud kaebuses ega Bundesverwaltungsgerichti (föderaalne halduskohus) istungil uusi põgenemise põhjusi.
- 10 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) jättis XY kaebuse 27. juuli 2018. aasta otsusega põhjendamata tõttu rahuldamata.
- 11 XY esitas 4. detsembril 2018 uue rahvusvahelise kaitse taotluse (edaspidi ka „korduv taotlus“). Põgenemise uueks põhjuseks märkis ta nüüd, et ta on kogu oma elu olnud homoseksuaalne. Iraagis pidi ta seetõttu kartma oma elu pärast. Esimeses varjupaigataotluses ei nimetanud ta kõnealust põgenemise põhjust, kuna ta ei teadnud, et Austrias saab ta elada ka oma homoseksuaalsust varjamata. Seda sai ta teada alles 2018. aasta juunis.
- 12 Bundesamt jättis korduva taotluse 28. jaanuari 2019. aasta otsusega AVG § 68 lõike 1 alusel rahuldamata nii osas, mis puudutab taotlust omistada varjupaiga saamise õigust omava isiku staatus, kui ka osas, mis puudutab taotlust omistada täiendava kaitse saaja staatus, kuna asjas oli otsus juba tehtud. Peale selle ei antud XY-le AsylG 2005 § 57 alusel elamisluba, tema suhtes tehti tagasisaatmisotsus (tuginedes FPG § 52 lõike 2 punktile 2, AsylG 2005 § 10 lõike 1 punktile 3 ja BFA-VG §-le 9) ning FPG § 53 lõigete 1 ja 2 alusel kehtestati tema suhtes kaheks aastaks riiki sisenemise keeld ning FPG § 52 lõike 9 alusel tuvastati, et tema väljasaatmine Iraaki on lubatav. Riigist vabatahtliku lahkumise tähtaega FPG § 55 lõike 1a alusel ei määratud.
- 13 XY esitas Bundesamti otsuse peale kaebuse Bundesverwaltungsgerichtile (föderaalne halduskohus).
- 14 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) rahuldab 18. märtsi 2019. aasta otsusega kaebuse osas, milles see puudutab riiki sisenemise keelu kehtestamist. Muus osas jättis ta kaebuse põhjendamata tõttu rahuldamata.
- 15 Selle otsuse peale esitas XY kassatsioonkaebuse Verwaltungsgerichtshofile (Austria kõrgeim halduskohus). Kassatsioonimenetluse raames esitatakse käesolev eelotsusetaotlus.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 16 Bundesamt põhjendas korduva taotluse rahuldamata jätmist sellega, et esitatud uus põgenemise põhjus ei ole usutav. Kuna määrav faktiline olukord ei ole muutunud, ei luba esimeses varjupaigamenetluses tehtud otsuse õigusjõud teha korduva taotluse kohta uut sisulist otsust. Korduv taotlus tuleb jätta läbi vaatamata, kuna samadel asjaoludel on otsus juba tehtud (*res judicata*).
- 17 Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) nõustus põhiosas selle seisukohaga.

- 18 XY väidab, et tema homoseksuaalsus ei ole küll uus asjaolu, kuid uueks asjaoluks on nüüd olemasolev võimalus homoseksuaalsust avalikult tunnistada. Tema väide, et ta oli selleks suuteline alles pärast „kapist väljatulekut“, on „kindlasti“ usutav, kuna see on kooskõlas üldise elukogemusega. Aga isegi kui tema homoseksuaalsuse väide ei ole Austria õiguse alusel enam vastuvõetav, siis on see vastuvõetav direktiivi 2013/32/EL alusel. Peale selle oleks Bundesverwaltungsgericht (föderaalne halduskohus) pidanud tema homoseksuaalsust arvesse võtma tagasisaatmiskeelu tingimuste täidetust hinnates.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 19 Käesolevas asjas on sisuliselt – ja **esimese küsimuse** raames – tegemist küsimusega, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 2013/32/EL artikli 40 lõigetes 2 ja 3 sisalduvat väljendit „on tuvastatud või taotleja on esitanud uusi dokumente või tõendeid“. Ei ole selge, kas see hõlmab ka asjaolusid, mis olid olemas juba enne esimese rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse õigusjärgustumist.
- 20 Selliste asjaolude hõlmatust toetavad sätte avatud sõnastus ja ülesehitus. See kaldub siiski kõrvale direktiivi 2013/32/EL põhjenduses 36 mainitud *res judicata* põhimõttest, seda vähemasti siis, kui aluseks võetakse Austria arusaam sellest põhimõttest. Seega on võimalik, et direktiivi 2013/32/EL kontekstis tuleb kõnealust põhimõtet mõista teisiti.
- 21 Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma **teise küsimusega** teada, kas direktiivi 2013/32/EL kohaselt on piisav, et varjupaigataotleja saab paluda varasema menetluse uuendamist, või kas korduva taotluse suhtes tuleb läbi viia uus menetlus.
- 22 Kõne alla tulevad mõlemad võimalused. Esimese võimaluse kasuks räägib õigusjõu õigusinstituudi tähtsus, mis tuleneb direktiivi 2013/32/EL põhjendusest 36. Teist võimalust toetab artikli 40 lõike 3 sõnastus, millest nähtub, et uute dokumentide või tõendite korral „vaadatakse taotlus uuesti läbi vastavalt II peatükile“.
- 23 Samuti juhul, kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma **kolmanda küsimusega** teada, kas varjupaigataotleja puhul, kes jättis uued põhjused esimeses menetluses nimetamata temast endast olenevatel põhjustel, võib keelduda korduva taotluse sisulisest läbivaatamisest, olgugi et direktiivi 2013/32/EL artiklit 40 ei ole nõuetekohaselt üle võetud.
- 24 Sellega seoses tuleb selgitada, kas liikmesriigid peavad direktiivi artikli 40 lõike 4 ülevõtmiseks ette nägema *sõnaselge* erandi korduvate taotluste sisulisest läbivaatamisest või kas riigisisest õigust saab tõlgendada kooskõlas liidu õigusega.